

Les lloses per a caçar ocells

(ALDC, VII, 1602. Les lloses per a caçar ocells)

La *llosa* era un parany per a caçar ocells; vet aquí la descripció que en fa el *DCVB*: “Pedra planera que, posada amb certa inclinació damunt bastonets (*parats* 99), i de vegades combinada amb altres pedres, constitueix una trampa per a agafar ocells, rates o altres animals petits, els quals enclou en desfer-se la combinació i caure la pedra de pla”. El mot *llosa* deriva del preromà *LAUSA (< llat. LAUSIAE ‘pissarra, pedra plana’) (doc. *Spill*; Torra, 1640; Esteve *et al.*, 1803; Labèrnia, 1839); a partir de **lloa*, per pèrdua de la [z] intervocàlica, *llosa*, va passar, per inserció d’una antihiàtica, a *lloa* 75 i *llova*, formes pròpies del mall., però no de tota l’illa (“domés és a Santanyí que elze diuen *lloves*” 82), on també es troba *llosa* (única forma recollida pels lexicògrafs mall. Figuera, 1840 i Amengual, 1858-1878), com en men. i eiv.; var. sintagmàtica *llosa de parany* 72, dim. *lloseta*; der. *llosera*, potser reducció de **pedra llosera*; *llosella* (doc. s. XIV; Lacavalleria, 1696), que, per pèrdua de [z], dona *lloella*, i, per dissimilació de laterals palatals, *noella* 86, 103, a més de *novella* 95, per inserció de l’antihiàtica; *lloausella* 26, més que una var. occitanitzant, deu ser resultat d’una fluctuació [u]/[əw] en posició inicial de mot (veg. Veny, 2013 b); fraseologisme: *parar lloses* 25, 61; “[caçar] a la *llosa*” 146, “a la *lloseta*” 147, “en una *lloseta*” 118.

Trampa coneix significats generals com el de “porta que en estar tancada queda horitzontal en terra i dóna pas a un recinte subterrani” i el de “parany per a caçar, especialment el que consisteix en una excavació coberta de fusta o d’altra cosa que dissimula el buit i que s’enfonsa en posar-s’hi l’animal o persona damunt” (*DCVB*). El mot (doc. s. XVI) és una var. de *trapa* 9 (doc. s. XIII), que els dos provindrien d’una arrel onomatopeica “TRAP! o TRAMP!, que imita el soroll d’un cos pesant en marxa”; “la nasal afegida, en el

cas de *trampa*, tendiria a suggerir la remor més fonda i sorda d’un cos que cau feixugament en una pregona sitja”; “l’onomatopeia *trap* o *trap-pa-trap*, com a expressió d’un trepig, o d’un petgegollall, d’una marxa feixuga, és cosa universal” (*DECat*). Tanmateix, quant a la var. *trampa*, atesa la seva doc. tardana (s. XVI), la seva absència a Torra, 1640, la còpia que Figuera, 1840 fa de *Autoridades* (“*Trâmpa*. Ardit, artifici para enganar”) i la convivència en val. amb *llosa*, pensem en la possibilitat d’una influència cast.

Parany 15, 90, 98, a voltes genèric (15), coneix la var. *esparany* 71 per aglutinació del segment *es-* (veg. *escard* < *card*). *Rajoleta* 155, dim. de *rajola* (< àr. cl. AL-’AĞU[R]R), “mot peculiar del català” (*DECat*), assimilable semànticament a *llosa*, ja comentat, a *llastra* ‘pedra plana’ 87, de l’arag. (cf. cast. *lastra*). *Garbell* 60 (veg. mapa 1050) “és el mateix procediment que caçar a la *llosa*, però amb un garbell”. *Estels* 36 sembla la masculinització de *esteles* (< *teles*) (cf. *tisores* > *estisores*, *tenalles* > *estenalles*). El sorprenent *quatre de xifres* ‘llosa per a rates’ 4 és un manlleu a l’oc. *quatre* (pron. [k]atre) de *chifra* “sorte de piège” (Mistral, Alibert), com en fr. *quatre de chiffre*, dit així per la figura de *quatre* que fa la disposició dels bastonets (*DHLF*) (*quatre* < llat. QUATTUOR; *xifra* < manlleu a l’àr. ŞIFR ‘buit’ → ‘zero’ → ‘guarisme’).

Des d’un angle territorial, *lloses*, amb les seves var. fonètiques (*llova*) i morfològiques (*llosella*), és mot predominant en el cat. peninsular i el bal., amb l’excepció d’algunes localitats del cat. central i del val., que usen *trampes*, envoltats, però, de *lloses* (o *lloselles*, *llosetes*), que sembla la forma més antiga en val. L’occitanitat de *quatre de xifres*, de Mosset, no ha d’estranyar en una població fronterera amb l’oc. Són mots normatius *llosa*, *llosella* i *trampa*, des del *DG₁*, 1932.